

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

2. Handout ke studiu ekonomického myšlení Scholastiků

EVAN, Tomáš. Ekonomické myšlení Jana Kalvína o lichvě a úroku. *Politická ekonomie: konzultace*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001, 49 (6), str. 853-866. ISSN 0032-3233.

1. Předreformační výklad biblického poselství o lichvě a úroku

„Biblický text, který je spolu s aktuální interpretací vždy základem pro církevní učení, obsahuje poměrně málo zmínek o úroku či lichvě. Starý zákon ve druhé knize Mojžíšově zakazuje půjčovat peníze na úrok příslušníkům židovského národa v nouzi: „jestliže půjčíš stříbro někomu z mého lidu, zchudlému, který je s tebou, nebudeš se k němu chovat jako lichvář, neuložíš mu úrok. Jestliže se rozhodneš vzít do zástavy plášť svého bližního, do západu slunce mu jej vrátíš, ...“ (Exodus, 22/24n).“

EVAN, Tomáš. Ekonomické myšlení Jana Kalvína o lichvě a úroku. *Politická ekonomie: konzultace*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001, 49 (6), str. 853-854. ISSN 0032-3233.

„Text tedy rozlišuje příkaz a, podobně jako Talmud, zakazuje půjčování úroku ve společenství. Podle Talmudu nemají být peníze použity na kapitálový růst, ale výhradně pro bratry v nouzi. V časech Ježíše Krista existovaly dvě skupiny lidí, kteří měli možnost investovat peníze jiných lidí. Do první z nich patřil profesionální bankéř, kterému lidé svěřovali své peníze a on je mohl použít ve svém vlastním zájmu. Za to platil věřitelům malý úrok. Druhou skupinou byli otroci. Ti mohli a měli efektivně investovat pánovy peníze. Veškerý zisk plynul do rukou jejich pána.

Posledním citátem nepřímým pojednávajícím o úroku, který byl součástí pozdějších disputací, je část slavného Ježíšova kázání na hoře: „Ale milujte své nepřátele: číňte dobře, půjčujte a nic nečekejte zpět. A vaše odměna bude hojná: budete syny Nejvyššího, neboť on je dobrý k nevděčným i zlým“ (Lukáš, 6/35).“

EVAN, Tomáš. Ekonomické myšlení Jana Kalvína o lichvě a úroku. *Politická ekonomie: konzultace*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001, 49 (6), str. 854. ISSN 0032-3233.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

„V rámci boje proti rostoucí sekularizaci církve na počátku čtvrtého století po Kristu se dostala do střetu zájmu církevních otců také otázka lichvy.¹ Názor většiny byl vyjádřen rozhodnutím synodu v Elvíře (306). Koncil zakazoval jakékoliv půjčování na úrok a hrozil jak kněžím, tak i laikům, kteří opakovaně neposlechnou, trestem exkomunikace (viz Schulze, 1992). Zákaz půjčování na úrok pro kněží zopakoval koncil v Arles (314).“

EVAN, Tomáš. Ekonomické myšlení Jana Kalvína o lichvě a úroku. *Politická ekonomie: konzultace*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001, 49 (6), str. 854. ISSN 0032-3233.

2. Lichva a úrok u svatého Tomáše

„Tomáš vycházející z interpretace Bible zakázal také přijmout nějaký dar či náhradu za poskytnutou půjčku, a to na základě jediného citovaného verše: „Ezech. 18, mezi jiným, co se vyžaduje na spravedlivém muži, se praví: „Úrok ani příplatek nepřijal“, i když povoluje: „pojmouti do smlouvy s tím, kdo půjčku přijímá, náhradu škody, kterou se mu ubírá něco, co má mít, neboť to není prodávání užité škody, nýbrž varování škody.“

Tomáš si byl však vědom námitek vůči tomuto zařazení. Snažil se řešit např. problém s prolínáním obou typů věcí: „stříbro ražené a přetvořené v nádoby neliší se druhem“. Trval ale na svém. Stříbrné nádoby jsou „plodné“ a je možno platit za jejich zapůjčení, peníze jsou neplodné, určené pouze ke směně, a proto úrokovat jejich zapůjčení je hříšné. Něco jiného je, kdyby „někdo ražené peníze půjčil na honošení nebo na složení jako zástavu“. Není třeba pochybovat o tom, že takovéto formulace daly prostor k rozsáhlému obcházení jejich původního smyslu.“

EVAN, Tomáš. Ekonomické myšlení Jana Kalvína o lichvě a úroku. *Politická ekonomie: konzultace*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001, 49 (6), str. 856-857. ISSN 0032-3233.

3. Situace v úvěrování před nástupem reformace

¹ Když se do roku 324 stal římským císařem Konstantin, skončilo pronásledování křesťanů a církev početně velmi rostla. Zároveň se však objevovaly problémy s tím, že nově obrácení lidé zanašeli do církve své zvyky.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

„Šestnácté století bylo plné válek. Ať již z tohoto důvodu nebo i jiných, vládci, jako např. Jindřich VIII. Nebo Maxmilián, potřebovali velké částky peněz. Poté, co znehodnotili měnu, zpoplatnili obchod, zvýšili daně a zavedli další nepřímé formy zdanění, získali určitou hotovost. Když dále zakládali monopoly, prodávali úřady, zestátnili církevní majetek a utratili veškerý příjem, který měl sloužit jako kapitál, vyčerpali všechny typicky vládní způsoby, jak získat hotovost. Když vládcům došly peníze, obrátili se na peněžní trh a začali si půjčovat. Někteří autoři se domnívají, že „bankroty vlád napáchaly celkově méně škody než jejich schopnost dělat dluhy“ (Tawney, 1936, s. 77).“

4. Názory na lichvu a úrok mezi reformátory

„Prakticky všichni významní reformátoři byli okolnostmi donuceni se otázkou úroku zabývat. Největší z nich, Martin Luther, se jím zabýval dokonce hned v několika krizových obdobích svého života. Většina posuzovatelů jeho díla se shodne na tom, že jej na základě biblické exegeze striktně odmítl.² Odmítl úrok v jakékoli formě (peníze, ovoce, půda) a s jakoukoliv úrokovou mírou jako morálně neakceptovatelný (viz Schulze, in Gamble, 1992). Luther kázal proti finančním domům a o nejmocnější společnosti Fuggerů soudil, že je čas: „vrazit čepel do chřtánu svaté společnosti Fuggerů“ (Tawney, 1936, s. 82). Zároveň však jednoznačně odmítal i selské bouře, které tyto jevy pomohly vyvolat. Zwingli souhlasil s Lutherem v obecné rovině, totiž, že žádat úrok je hříšné. Jako první z reformátorů se otázce úroku soustavně věnoval (1523–1525) a snažil se rozlišovat.

EVAN, Tomáš. Ekonomické myšlení Jana Kalvína o lichvě a úroku. *Politická ekonomie: konzultace*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001, 49 (6), str. 858. ISSN 0032-3233.

---

² Výjimkou je např. Stone, který uvádí, že Luther nebyl schopen otázku jasně zodpovědět a přenechal jí k rozhodnutí světské moci (in Stivers, Lewis, 1989).

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

5. Kalvínovo oddělení lichvy a úroku na základě biblické

exegeze

„V dnešní době používáme dvě slova pro získávání peněz z jejich zapůjčení, a to jsou úrok a lichva. Nelze rozlišit, jak velký příjem za zapůjčení peněz je ještě úrokem, který je považován za věc normální a přirozenou, a od kolika procent jde již o lichvářský úrok, který považujeme za nemorální. Toto významové rozdělení slov před čtyřmi a půl stoletími neexistovalo. Kalvín, který zkoumal historii lichvy, objevil, že všichni autoři, jež se tématem zabývali, odmítli lichvářství jako nemravné, stejně jako všechny národy, u nichž problém analyzoval. Kalvín citoval řecké i římské autory, komentoval židovský Starý zákon. Všichni považovali půjčování na úrok za odsouzeníhodnou praxi: „jméno lichváře bylo všude a vždy neblaze proslulé a nenáviděné“ (Calvin, 1854, s. 129). Už to je pro Kalvína vodítkem: „Otázkou teď je, jestli je lichva hříšná sama o sobě: jistě to, co si hnusili dokonce pohané, se nezdá být v žádném případě zákonné pro děti Boží.“

Podobně jako většina ostatních reformátorů bal Jan Kalvín k tématu úroku doveden potřebami svého společenství. Dlouho očekávané řešení otázky lichvy se stalo neodkladným, když v Ženevě hledali útočiště uprchlíci z Itálie. Část z nich byla z města Lucca, kde se věnovali finančnictví.“

EVAN, Tomáš. Ekonomické myšlení Jana Kalvína o lichvě a úroku. *Politická ekonomie: konzultace*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001, 49 (6), str. 859. ISSN 0032-3233.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

